

MONOKgraphia

**Tanulmányok
Monok István 60. születésnapjára**

Szerkesztette:

Nyerges Judit, Verók Attila, Zvara Edina

A kötet megjelenését támogatta:

Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány
Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ
Eszterházy Károly Egyetem
Szegedi Tudományegyetem

A borítót Kokas Károly tervezte

ISBN 978-963-09-8702-8

Minden jog fenntartva

© Kossuth Kiadó 2016

© Kokas Károly 2016

Felelős kiadó Kocsis András Sándor
a Kossuth Kiadó Zrt. elnök-vezérigazgatója
A kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének a tagja
Könyvkiadási igazgató Szuba Jolanta
Műszaki vezető Papp Miklós

www.kossuth.hu / e-mail: kiado@kossuth.hu

A nyomtatás és a kötés a Prime Rate Kft.-ben készült
Felelős vezető dr. Tomcsányi Péter

Tartalomjegyzék

Előszó.....	7
Köszöntők	
Géczi János (Veszprém): Szoros ábécérendben: <i>a hatvanas Monok Istvánnak</i>	9
Jankovics József (Budapest): A Monok István-univerzum.....	10
Ötvös Péter (Szeged): a Monok	14
Frédéric Barbier (Paris–Chatou): Avec István Monok, une page de l’histoire européenne, au tournant des XXe et XXIe siècles	15
Farkas Gábor Farkas (Budapest): Dudith András és Jethro Tull	17
Holl András (Budapest): Nomen rosae – Monok István köszöntése	22
Dušan Katuščák (Žilina/Zsolna): Priateľský pozdrav pre prof. Istvána Monoka – Friendly greeting to Professor István Monok.....	23
Kiss Barbara (Budapest): A nemzet könyvtárosa 1999–2009	24
Kis-Tóth Lajos (Eger): Köszöntő.....	27
Mader Béla (Szeged): Köszöntésféle	28
Németh S. Katalin (Budapest–Celldömölk): Példaképek: Szubjektív portré egy könyvtáros házaspárról	31
Gernot Nussbächer (Brassó): Ein Gruß- und Dankeswort aus Kronstadt.....	37
Csapó Mónika (Budapest): 60 szó	38
Tanulmányok	
Ács Pál–Petneházi Gábor (Budapest): Késre menő vita 1571-ben Murád Dragomán (Somlyai Balázs) és Arnoldus Manlius között	39
Balázs Mihály (Szeged): A Zrínyi-könyvtár három tételéről (Könyvjegyzékmérgezés ellen való orvosság)	46
Balázs Péter (Szeged): A „spinozista” Martinovics – értelmezési kísérlet (második nekifutás)	51
Barátné Hajdu Ágnes (Budapest): A Csongrád Megyei Általános Tanító Egyesület tevékenysége és illusztrációs pályázatai a két világháború között	56
Frédéric Barbier (Párizs–Chatou): Un exemplaire exceptionnel: le <i>Theuerdank</i> de Melchior Pfinzing à la Bibliothèque du château de Chantilly	62
Bene Sándor (Budapest): A sztoikus Zrínyi.....	69
Jan-Andrea Bernhard (Castrisch–Zürich): Die alte Klosterbibliothek Disentis: Ein buchgeschichtlich bemerkenswerter Fund.....	87
Bitskey István (Debrecen): Pázmány Péter és a Reihing-vita: Adalék az érseki könyvbeszerzéshez	98
Bujtás László (Budapest): Egy elfeledett 18. századi erdélyi főúri könyvtár nyomában: Kendeffi Elek hollandiai könyvvásárlásai (1761–1762)	102
Czibula Katalin (Budapest): Két kézirat: egy német nyelvű dráma és egy fordítás: Katona József <i>Jolánta a’ Jerusálemi Királyné</i> című drámafordításának szövegkiadásáról.....	109
Császtvay Tünde (Budapest): Az átlátszó, szomorú város modern fényei: Mikszáth Kálmán Budapest-élménye.....	114
Csepregi Zoltán (Budapest): A Barcaságtól Pennsylvaniáig: Lucas Rauss (1724–1788) önéletrajza.....	121
Csernus Sándor (Szeged): Jean de Joinville történetének kéziratai, első kiadásai és a könyvnyomtatók felelőssége	132

Csorba Dávid (Debrecen): Az Ország Ilona feletti hiányzó temetési beszéd esete	137
Andrea De Pasquale (Bologna): Bodoni in Ungheria: la corrispondenza con il conte Sámuel Teleki	143
Marisa Midori Deaecto (São Paulo): István Monok: un historien à l'échelle européenne	149
Deé Nagy Anikó (Marosvásárhely–Eger): Teleki Sámuel végakarata	154
Dukkon Ágnes (Budapest): Frölich Dávid humora: Időjósági kommentárok az 1641-ben Nürnbergben kiadott kalendáriumában	163
V. Ecsedy Judit (Budapest): Schauff pozsonyi könyvkiadó kétnyelvű hirdetése (1790)	170
Emődi András (Nagyvárad): A <i>Schola Rivulina</i> Nagybányán fennmaradt köteteiről	174
G. Etényi Nóra (Budapest): Aktualitás és reprezentáció: Matthäus Wagner (1648–1694) ulmi kiadó <i>almanach royaljai</i>	183
Fata Márta (Tübingen): „Dem Verdienst die Krone!": Bemühungen um die Ehrendoktorwürde der Universität Tübingen für den lutherisch-evangelischen Superintendenten István Czékus in den Jahren 1877 und 1889	190
Fazekas István (Budapest): Egy könyvjegyzék tanulságai: Heresinczy Péter győri püspök, kancellár és a hagyatékában összeírt könyvek (1590)	195
Fekete Csaba (Debrecen): Csallóközi formula avagy református agenda a 16–17. századból	202
Font Zsuzsa (Szeged): A spiritualizmus és a radikális pietizmus irodalma Szebenben: Andreas Teutsch könyvei a Brukenthal-gyűjteményben	209
Géczi János (Veszprém): Az enciklopédikus Plinius a rózsákról	214
Granasztói Olga (Budapest): Litteris in Patria Augendis?: Könyvtártörténeti elméletek a „másik” Apponyi könyvtár sorsának apropóján, 1774–2011	220
Gudor Kund Botond (Gyulafehérvár): Bod Péter és a németalföldi peregrináció	228
Tatjana Guszarova (Moszkva): A hivatalos érintkezés nyelve Magyarországon a XVII. században	252
Hamvas Endre–Keserű Bálint (Szeged): Köleséri Sámuel tudományos-irodalmi fő művének sorsa	257
Hegy Ádám (Szeged): Fábián János békési református tanító veszedelmes könyvei	260
Doina Hendre Biro (Gyulafehérvár): La vocation de mécènes des Batthyány : Résidences, palais et châteaux	268
Horváth Iván (Budapest): Egy régi metafora	280
H. Hubert Gabriella (Budapest): Az Evangélikus Országos Könyvtár korai történetének a vázlata	283
Hubert Ildikó (Budapest): Feljegyzés Károlyi Gáspár haláláról: Sóvári Soós Kristóf posztilláinak kéziratos toldalékában	289
Imre Mihály (Debrecen): Incunabula Hungarorum – a magyar őstörténet olvasata Wittenbergben, a gyászévtizedben	294
Jankovics József–Kőszeghy Péter (Budapest): Kisvárdai viszonyok – Telegdi Kata verses levele	305
Jankovits László (Pécs): Vizsgálódások Jacobus Piso és a bécsi Ausonius-kiadás körül	337
János Szabolcs (Nagyvárad): Magyar főúri családok Bécs 18. századi színházi kultúrájában	341
Káldos János (Budapest): „...egyig le kell vágni, hogy legyen egy hit”: Szilvási János beszéde Kolozsvárott 1593 októberében	347
Z. Karvalics László (Szeged): A múzsák a háborúban sem hallgatnak (Szempontok és példák egy furcsa fogalmi négyeség értelmezéséhez)	353
Katona Tünde (Szeged): Kellemes szomszédság: Összetartozó emlékkönyv- bejegyzésekről	361

Olga Khavanova (Moszkva): Magyar hivatalnokok nyelvtudása és a felvilágosult abszolutizmus reformtörekvései	366
Király Péter (Kaiserslautern): Johannes Thesselius kottás bejegyzése Clemens Hizler emlékkönyvébe (1611)	371
Kiss Farkas Gábor (Budapest): Az első, részben magyar nyelvű nyomtatvány (Melanchthon: <i>Elementa Latinae grammatices</i> , Krakkó, Vietor, 1526)	375
Brigitte Klosterberg (Halle an der Saale): Hungarica in den Beständen der Bibliothek und des Archivs der Franckeschen Stiftungen zu Halle	380
Knapp Éva (Budapest): Egy ismeretlen mariánus ferences könyvtár a 18. században	385
Kokas Károly (Szeged): Digitális bölcsészet 2016: A bölcsészek és az informatikai megközelítés: régen és most	405
Klára Komorová (Turócszentmárton): Torzá súkromných knižníc z bratislavskej Kapitulskej knižnice	413
Kovács András (Kolozsvár): Gyulafehérvári séta Bethlen Miklós kancellárral	418
Krász Lilla (Budapest): Bibliofil főurak: gróf Festetics György orvostudományi könyvgyűjteményéről (Vázlat)	425
Sz. Kristóf Ildikó (Szeged–Budapest): „Indi legendi & scribendi usum mirantur”: Egy kulturális sztereotípiá múltjáról és régi magyarországi előfordulásáról	435
Kruppa Tamás (Szeged): Történetíró Róma(?) városában: Egy tervezett(?) Erdély-történet nyomában	447
Tuomo Lahdelma (Jyväskylä): Márai és Mannerheim	454
Lázár István Dávid (Szeged): „Melior fieri studeo, si possim”: A tudatlanság és morális következményei Petraracánál	458
Christine Lebeau (Párizs): Négociers des savoirs d’État : les <i>Observations</i> de Jean-Claude Flachet sur le royaume de Hongrie	463
Lengyel Réka (Budapest): A visszanyert könyvtár: A Széll Farkas-gyűjtemény feldolgozásának lehetőségei a 21. században	472
K. Lengyel Zsolt (Regensburg): Bogyay, Borbándi, Molnár: Három hagyaték egy bajorországi magyar gyűjteményben	479
Jean-Michel Leniaud (Chartres): Viollet-le-Duc et les Vampires	485
Lipták Dorottya (Budapest): Szeletek az „erdélyi” könyves- és sajtóvilág 19. századi történetéből: Pályaívek, generációk, tendenciák várostörténeti és vállalkozástörténeti kontextusban	491
Eva Mârza–†Iacob Mârza (Gyulafehérvár): Alte rumänische Bücher in der Széchényi-Nationalbibliothek in Budapest	504
Mikó Árpád (Budapest): A Bibliotheca Corviniana és az aranyozott corvina-kötések	510
Elmar Mittler (Göttingen): Von der Bibliotheksgeschichte zur Bibliothek als Geschichte: Neue Konzepte kulturanthropologischer bibliothekshistorischer Forschung	515
Oláh Róbert (Debrecen): Adalékok az „et amicorum” possessorbejegyzésekhez	521
Orlovsky Géza (Budapest): Az Istvánffy-könyvtár egy kötete a Pálos Könyvtárban	527
Ősz Sándor Előd (Kolozsvár): A Vizsolyi Biblia eddig ismeretlen példánya a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet könyvtárában	533
Ötvös Péter (Szeged): Opitz Márton olvas	541
Pajor Enikő (Szeged): „Et musique est une science, Qui veut qu’on rit et chante et dance”: à la recherche des traces françaises de l’ars subtilior	546
Pálffy Géza (Budapest): Két elfeledett hungarikum keletkezéséről: Johann Probst munkái az 1681. évi soproni királyné-koronázásról és országgyűlésről (Bécs, 1682)	554
Péter Katalin (Budapest): A főnemesség olvasmányaitól a gyöngyösi rektorig a 16–17. században	562
Pintér Márta Zsuzsanna (Eger): Két pálos könyvjegyzék tanulságai	568

Ferenc Postma (Amszterdam): Warum Johannes Gele Debreceni bei Nacht und Nebel aus Franeker verschwunden ist: Die Franeker Inventarliste seiner dort hinterlassenen Bücher und Güter (1661).....	574
Ursula Rautenberg (Erlangen): Eine Inkunabel, die Johannes Sambucus besessen hat: Der „Herbarius latinus“ (Mainz: Peter Schöffer, 1484) im Besitz der Universitätsbibliothek Erlangen-Nürnberg	586
Ritoókné Szalay Ágnes (Budapest): Egy római kő és könyvészet.....	593
Christian Rother (Gundelsheim): Zwanzig Jahre EDV in der Siebenbürgischen Bibliothek Gundelsheim: Erweiterter Aufsatz der auf der Jubiläumstagung des Arbeitskreises für Siebenbürgische Landeskunde am 12.09.2015 vorgetragenen PowerPoint-Präsentation	599
Rozsondai Marianne (Budapest): Erdélyi kötések további csoportjai a 17. századból	604
Helena Saktorová (Turócszentmárton): Genealogické údaje k rodinám Zai a Petróci.....	610
Sándor Klára (Szeged): Az OSZK (szerencsére nem kenyér)bogaras kéziratáról.....	613
Andrea Seidler (Bécs): Samuel Teleki und Ludwig Höhnel in Ostafrika: Analyse eines Reiseberichtes.....	620
Simon Melinda (Szeged): Felgyűrt ingujj helyett vasalt köpeny: A nyomda- és nyomdászbrázolások átalakulása a 19–20. század fordulóján.....	630
Thomas Şindilariu (Brassó): Die Anfänge der siebenbürgischen Landeskunde im Umfeld der Freimaurer und Samuel von Brukenthals.....	637
Sipos Gábor (Kolozsvár): A <i>Kiss catechismus</i> ismeretlen kiadásának sajátos példányáról.....	649
†Soós Tamás (Eger–Mezőkövesd): كچىا كىبى Kebikecs, a keleti kéziratok Dzsinnje és a könyvészet mágusai, a Szahafok	651
Szelestei N. László (Budapest): Bél Mátyás <i>Bars vármegye leírása</i> című kéziratának egyik bírálója: Pongrácz Gáspár esztergomi kanonok	656
Szentmártoni Szabó Géza (Budapest): Istvánffy Miklós feljegyzése Mátyás király egykori római lovas képéről	660
Szilágyi Emőke Rita (Budapest): <i>Epistolae familiares</i> – baráti (?) levelek: Oláh Miklós barátai levelezése tükrében.....	668
Szoliva Gábor OFM (Budapest): „...secundum modum Ecclesiae Zagradiensis“: Egy középkori pszaltérium metamorfózisa	673
Szörényi László (Budapest): A Festetics-kódex Petrarca-fordításai a költőre vonatkozó újabb kutatások fényében: (Vázlat).....	680
Tóth Zsombor (Budapest): Cserei olvas...: Írásantropológiai és olvasástörténeti megfontolások az ifjú Cserei Mihály íráshasználati habitusában (Esettanulmány)	692
Tóth Zsuzsanna (Budapest): Egy könyvről... ..	700
Tusor Péter (Budapest): Trinkell Zakariás prímási gyóntató küldetése a bécsi udvarba (1664. augusztus)	706
Varga András (Szeged): A szegedi Rómeó és Júlia: Tóth Katalin levelei ifj. Horváth Istvánhoz	715
P. Vásárhelyi Judit (Budapest): Bibliaolvasó kalauz a 18. században.....	721
Véghseő Tamás (Nyíregyháza): Bacsinszky András munkácsi püspök könyveinek jegyzéke 1790-ből	726
Viskolcz Noémi (Szeged): A Bibliotheca Windhagiana: egy különleges arisztokrata könyvtár a 17. századból	745
Voigt Vilmos (Budapest): A vallási kultúra középkori fázisai a Kárpát-medencében	750
Ulrich Andreas Wien (Landau): Reformatorische Ideen auf dem Dorf: Interdisziplinäre Vielfalt im Werk von Damasus Dürr (ca. 1535–1586)	758
Tabula gratulatoria	769
Személy- és helynévmutató	771
Fremdsprachiges Inhaltsverzeichnis	843